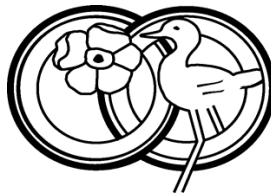

OBSERVATIE

CONTACTORGAAN

LANDSCHAPSVERENIGING "DE KRINGLOOP"

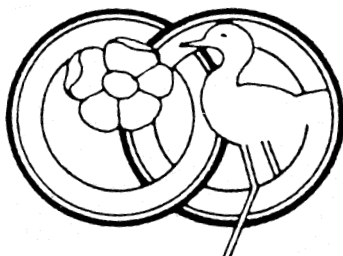

JAARGANG 35
2008 NR 5

OBSERVATIE

tweemaandelijks contactorgaan van

Jaargang 35 (2008) no.5

In dit nummer:

- Avondexcursie in en rondom "de Hompesche Molen"
in Stevensweert
door John Hannen 2
- Paddenstoelen- en mossencursus 2008
door Jan Hermans 5
- Daatjes-hoeve en omgeving ...
door Leo Koster 7
- Kevertaria, deel 4
door Jan Hermans en M. Verwijlen 11
- Tour Eifel
door Harrie Hawinkels 12
- Zeg het met bloemen
door Ans Homburg 13
- Herfstexcursie naar Landgoed Exaeten
in de nieuwe gemeente Leudal
door John Hannen 15
- Het Boerenleven begin vorige eeuw, deel 4:
door Th. Abbenhuis 18
- De omgeving van Urft en Gillesbach
door Leo Koster 24

AVONDEXCURSIE IN EN RONDOM “DE HOMPESCHE MOLEN” STEVENSWEERT

door John Hannen

In september weer wordt een gevarieerde avondexcursie gegeven “**alleen voor leden**” in en rondom “**De Hompesche molen**”, **Stevensweert**, hier is parkeergelegenheid. Op **woensdag 17 september om 19.30 uur** wordt door een deskundige gids gestart met een rondleiding van een uur door de molen waar ook

over het omringende landschap uitleg wordt gegeven.

Cultuur

Hier volgt enige informatie over deze karakteristieke molen: Op 5 maart 2005 openden ARK en de Panheel Groep een uniek bezoekerscentrum: de Hompesche Molen. Het is de hoogste molen in de verre omtrek. De Hompesche Molen is een achttiende-eeuwse stellingmolen op het Eiland in de Maas, nabij Stevensweert. De molen is tot aan de bovenste wiek bijna 37 meter hoog en daarmee de hoogste van Limburg. Vanaf 1719 was de heerlijkheid Stevensweert in handen van graaf Reinier Vincent van Hompesch. Deze wilde een eigen banmolen, waarin de bewoners van Stevensweert (en het destijds bijbehorende dorp Ohé) verplicht waren hun granen te malen, zodat de graaf een deel van de opbrengsten kon opeisen. Er was reeds een molen aanwezig, maar deze was militair bezit. De

nieuwe molen werd tussen 1721 en 1722 gebouwd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep de molen dusdanig zware schade op dat deze niet meer kon functioneren. Tussen 1948 en 1949 werd de molen gerestaureerd. Doordat de toenmalige molenaar zich later op een andere bedrijfstak ging richten raakte de molen wederom in onbruik en in slechtere toestand, waardoor tussen 1975 en 1977 opnieuw een renovatie volgde. Daarna is er nog jaren tarwe gemaal.

De molen telt acht verdiepingen, inclusief souterrain, dat vroeger ook wel als gevangenis werd gebruikt. Het bouwwerk is geheel opgetrokken uit baksteen en is rond gevormd.

Binnenin het molenhuis zijn de kleine vertrekken zo authentiek mogelijk gelaten, en vervolgens op uitzonderlijke wijze ingericht

rond de thema's Graan, Grind en Groen. Elk vertrek ademt zo zijn eigen sfeer.

Natuur

Hierna zal ondervermelde gids met u op zoek gaan naar het nachtelijk leven in het landschap van deze molen. Gewapend met een batdetector zullen we op zoek gaan naar de vleermuizen die gebruik maken van dit landschap. Hoewel ik hier nooit eerder voor vleermuizen ben geweest kan ik me voorstellen, door de verschillende biotopen: huizen en boerderijen, akkers, boomgaarden en veel water, dat hier nogal wat soorten kunnen voorkomen. Echter de weersomstandigheden moeten geschikt zijn; als het te koud is of regent dan zal deze diergroep zich minder laten bewonderen. De vleermuizen moeten meer energie verspillen om de vliegsieren te verwarmen en daarbij minder voedsel (insecten) aantreffen. Daar ik voor ander excursies vaak uitleg gegeven heb over vleermuizen in het algemeen wil ik er nu eentje uitpikken die ik deze avond wel verwacht naast de Gewone dwergvleermuis en Watervleermuis. Dat is de Rosse

vleermuis, deze heeft een helder rossige vacht met een goudachtige gloed in de zomer. De onderzijde is iets lichter van kleur. De oren, snuit en vleugels zijn donkerbruin. De tragus (een orgaantje in het oor welke ik deze avond wil uitleggen) van het dier is klein en niervormig. De kopromplengte is circa 60 tot 82 millimeter en het gewicht 19 tot 40 gram. De onderarm wordt 47 tot 58 millimeter lang en de spanwijdte is 320 tot 450 millimeter. De oren worden 15 tot 21 millimeter lang en 14 tot 17 millimeter breed. De rosse vleermuis vliegt vaak voor zonsondergang uit (vandaar zijn andere naam "vroegvlieger") en maakt gedurende de nacht tot drie jachtvluchten, vaak tot na zonsopgang. Ze vliegen hoog (10 tot 40 meter hoog) en snel (tot vijftig kilometer per uur). Dit jagen gebeurt vaak in zwermen. De voornaamste prooi zijn grotere

insecten (bijvoorbeeld krekels), die ze in de vlucht vangen en eten. Soms vangen ze ook prooi van de grond. Ook kleine vliegjes worden gevangen. Ze jagen voornamelijk boven moerassen, open water, vochtige weilanden en bosranden. Waarschijnlijk heeft iedere individu een favoriet foerageergebied, die tot 20 kilometer van de verblijfplaats kan liggen. Doordat ze al ze vroeg uitvliegen jagen ze soms samen met zwaluwen. De rosse vleermuis wordt maximaal twaalf jaar oud. Veel dieren sterven in te koude winters. Toch kan de Rosse vleermuis voor korte tijd temperaturen rond het vriespunt doorstaan. Er zijn gevallen bekend waarbij spreeuwen de Rosse vleermuizen uit een verblijfplaats jaagden, en zelfs enkele dieren hebben gedood. Deze excursie kan echter wel iets langer duren dan u van ons gewend bent, we zullen echter geen grote afstanden afleggen en de weg naar de molen kan u ten allen tijden worden gewezen. Wel graag doorgeven als u weggaat dit voorkomt achteraf een ongerust gevoel.

Zorg dat u deze excursie over de cultuur en de natuur in dit "oude landschap" niet mist.....! ◆

PADDENSTOELEN- EN MOSSENCURSUS 2008

door J. Hermans

Evenals in voorgaande jaren wordt ook dit jaar weer een paddenstoelen- en mossencursus georganiseerd. Naast een tweetal informatieavonden bestaat de cursus weer uit een aantal excursies. J.Hannen en J.Hermans zullen de cursus introduceren en begeleiden. In verband met de samenstelling van een nieuw Mossencursusboekje, maar ook vaak de droogte in de maanden augustus en september hebben we de startdatum dit jaar naar eind oktober geschoven.

De cursusdata met excursies zijn voor 2008 als volgt:

Vrijdag 31 oktober:

start van de introductieavond paddenstoelen; dit is een binnenbijeenkomst met als inleidend

thema paddenstoelen en schimmels. **Aanvang 19.30 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot ongeveer 22.00 uur.**

Zondagochtend 2 november:

excursie naar het Leudal.

Aanvang 9.00 uur; vertrek vanaf de parkeerplaats van Staatsbosbeheer gelegen langs de Roggelse weg tussen Roggel en Haelen tegenover het St. Elisabethklooster. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zaterdag 8 november:

dagexcursie naar het Munnichsbos. Dit bos dat groot en rijk is aan paddenstoelen bezoeken we driekwart dag.

Start om 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij het Reutje. Na het ochtendbezoek willen we in het dorpscafé van het Reutje koffie drinken, onze boterhammen nuttigen en de reeds gevonden paddenstoelenvondsten bekijken en determineren. Na de lunch bezoeken

we wederom een ander deel van het Munnichsbos om te inventariseren op paddenstoelen. De excursie sluit om 16.00 uur.

Nadere opzet en doel van deze dag volgt tijdens de introductiebijeenkomst op vrijdag 31 oktober.

Vrijdag 28 november: start van de introductieavond mossen; dit is een binnenbijeenkomst met als inleidend thema mossen. We willen op deze avond ons nieuw in kleur geproduceerde veldboekje over mossen uitreiken en uitleggen.

Aanvang 19.30 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot ongeveer 22.00 uur.

Zondagochtend 30 november: excursie naar het Linnerbos.

Bijeenkomen om 9.00 uur op het kerkplein van St. Odiliënberg. Vandaar carpoolen we naar de locatie in het Linnerbos waar we starten met de speurtocht naar mossen. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zondagochtend 7 december: excursie naar de Beegderhei.

Start om 9.00 uur vanaf de

parkeerplaats bij de Beegderhei, gelegen aan de weg tussen Beegden en Horn ter hoogte van de voormalige steenfabriek.

De excursie duurt tot 12.00 uur. Dit is tevens de afsluitende excursie van de paddenstoelen- en mossencursus.

De kosten voor deze paddenstoelen- en mossencursus bedragen **voor leden 20 Euro en voor niet-leden 30 Euro**. Net als het vorig jaar toen wij het nieuwe paddenstoelen determinatieboekje introduceerden, presenteren wij dit jaar een volledig vernieuwd Mossen determinatieboekje met kleurrijke afbeeldingen. Dit verklaart het hiervoor genoemde cursusbedrag.

U kunt zich voor de paddenstoelen- en mossencursus opgeven tot ZONDAG 19 OKTOBER. Wij hanteren voor deze cursus de elders in dit nummer aangegeven regels; cursusdeelname is dus pas definitief nadat het cursusgeld is betaald onder vermelding van “paddenstoelencursus 2008”

DAATJES-HOEVE EN OMGEVING ...

door Leo Koster

Tijdens de presentatie van het jaarprogramma van de land-schapsvereniging "De Kringloop" krijgen de te bezoeken excursie-gebieden de nodige aandacht en voor sommige gebieden geldt dan "zorg dat U deze excursie niet mist". In sommige agenda's of op de kalenders worden deze excursies dan waarschijnlijk voorzien van een cirkeltje dan wel rood onderstreept. Dat gold dus ook voor het Weerterbos waar ik nog nooit gegrasduind heb. In Observatie nummer 3 uit 2008 omschrijft onze voorzitter, de heer Jan Hermans, op duidelijke wijze het Weerterbos. Liefst 26 personen verschijnen op zondagmiddag 25 mei 2008 om 14.00 uur bij de Daatjes-hoeve. Het lijkt erop dat deze hoeve de functie van boerderij verloren heeft, aan de zijkant van de schuur is breuksteen gedeponeed en aangewalst en het geheel is afgerasterd. Een verklaring voor Daatjes-hoeve heb ik niet kunnen vinden. Boerenzwaluwen kunnen er wel naar binnen, op het dak zit een witte kwikstaart, tussen de

struiken houdt zich een roodborst op, boven ons cirkelen diverse buizerds, op het akkerland zoeken kokmeeuwen naar wat eetbaars. Om 14.00 uur heet onze voorzitter iedereen welkom en krijgt iedereen een geelkleurig boekje, het is een verkleinde en verkorte uitgave van het themanummer Het Weerterbos uitgegeven in december 2002 door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Aan de achterzijde is een overzichtskaartje te zien van de startplek en van de twee te bezoeken gebiedjes te weten Koolespeelke en het slenken-complex. Jan: "we wandelen door een oud bos, maar ook door een drassig gebied, het gebied beschikte zelfs over een watermolen, in het gebied liggen ook cirkelvormige heuvels de zogenaamde pingo's die ongeveer 20.000 jaar geleden ontstaan zijn door de vorming van grote ronde ijslenzen in de bodem, na smelting van de ijslenzen ontstond een rond ven met een kleine randwal eromheen". In de Hoge Venen hebben we

dergelijke pingo's van dichtbij kunnen bewonderen. Als we zo stilstaan en luisteren naar de uitleg van Jan, beginnen de muggen ons te plagen. De geur van diverse insectenafweermiddelen verspreidt zich onder ons. We gaan op stap. Het geluid van een kraaiende haan komt boven de zang van de tjiftjaf uit. We zien kamperfoelie, het is de waard-plant voor een zeldzame vlinder namelijk de kleine ijsvogelvlinder die hier ook voorkomt. Links van het pad groeien machtige inlandse eiken tussen elzen en berken, door verdroging komt de braam hier veelvuldig voor. In een boom is een steenuilenkast geplaatst. Voordat we bij het Koolespeelke komen noteer ik nog de blauwe bosbes en look zonder look. In 1997 werd Koolespeelke opgeschoond, rabatten met daarop aangeplante dennen werden verwijderd. Een blauwe reiger zoekt het wat hogerop. In en langs dit ven; veldrus, veelbloemige veldbies, veenmos, tormentil, moerashertshooi, gewone waterbies, waternavel, blauwe-, ster-, en pilzegge. We horen groene kikkers, zien bruine kikkers en een pad die niet in een al te beste conditie verkeert. Op

zijn rug zijn herstellende wonden zichtbaar maar de ten dode opgeschreven pad is geïnfecteerd door de paddengoudvlieg. De paddengoudvlieg legt tussen of vlakbij de ogen van de pad eieren, zodra de maden zijn uitgeslopen kruipen ze direct naar de neusopening waar ze ogen en hersenen aantasten. Boven het ven jagen azuurwaterjuffers en viervleklibellen op levende prooi. Een viervleklibel is in een spinnenweb geraakt, Jan probeert het spinrag van de kop en vleugels te verwijderen, maar dat is nog niet zo eenvoudig. We verlaten dit mooie ven. Jan vangt een zweefvlieg, het is een wespvlieg, zijn huidige wetenschappelijke naam is *Temnostoma*, ook bekijken we de prachtige distelboktor. Larven van de gewone pad houden zich op aan de betonnen zijkant van een waterlossing. Bij het Aziatisch lieveheersbeestje vallen de twee kleine deukjes op achteraan op de dekschilden. Een reebok heeft een klein boompje gebruikt om zijn gewei te "vegen". Kleine smalbokken worden helaas gestoord bij hun paringsritueel. Dan wijst Jan ons op hennegras, een sierlijke grassoort, het is onder meer de voedselplant voor

de rupsen van het bont dikkopje en het spiegeldikkopje. Jan sluit niet uit dat we beide zeldzame vlinders vandaag te zien zullen krijgen. Wolfspoot staat niet in bloei, de beekpunge met zijn mooie blauwe bloempjes daarentegen wel, de laatste is familie van de ereprijs. Jan is de enige die een glimp opvangt van onze grootste specht, de zwarte. Maar met velen zien we wel het schitterende vliegbeeld van een naar thermiek zoekende wespendif. Jan wijst ons op diverse open plekken in het bos. Dit zware werk wordt door vrijwilligers uitgevoerd en de open ruimtes zijn van groot belang voor het voorkomen van de hier aanwezige doch zeldzame vlinders. Iemand wijst ons op een wat Jan noemt vierpuntsaaskever. Het is al heel lang geleden dat Jan deze kever gezien heeft. In mijn insectengids staat deze kever (*Dendroxena quadrimaculata*) als rupsenaaskever die voornamelijk jaagt op nachtvlinderrupsen zowel in bomen als op de grond. Tegen een blad zien we een hoopje kleine takjes fraai gerangschikt, het blijkt het onderkomen te zijn van een rupsenzakje (vlindertje). Een mooie rups met een zwartkleurig,

pluizig uitsteekseltje op het achterlijf blijkt de rietvink te zijn, een andere naam voor deze rups is drinker omdat ze drinkt van waterdruppels op bladeren, vooral aan te treffen op vochtige plaatsen, uit de rups komt een nachtvlinder. We zien de rode aardslak, in vochtige gebieden is de kleur van deze slak zwart. Dan zien we het zeldzame bont dikkopje, een hoornaar, een koekoekshommel (het achterlijf glanst en ze parasiteert op echte hommels), een hommel-zweefvlieg en de bloedcicade. Tegen een struikje zien we een geweldig kunstwerk, het is het begin van een wespennest. Tegen de zijkant van een beschaduwde sloot groeit dubbelloof, een oude naam is grachtvaren, het is een groen blijvende plant, ze bezit twee soorten bladeren, vandaar de naam dubbelloof. De meeste bladeren zijn onvruchtbaar (steriel), de langere sporendragende (fertiele) bladeren lijken op een visgraat. Op het slijkven bevinden zich kuifeenden, dodaarzen, meerkoeten, wilde eenden en blauwe reigers. Tegen stengels zien we heel veel pas uitgekropen oeverlibellen, hun lege larvehuidjes in de directe

omgeving, op het pad zoeken padjes een veilig heenkomen. Lei Hulsbosch wijst Jan op de tijd, er is ook zo veel te zien, maar voordat we teruggaan nog even naar de kleine plas waar peilbuizen staan. Veel waterleliemotjes (kleine witkleurige vlindertjes) storen we, in en langs deze kleine poel; duizendknoopfonteinkruid, lisdodde, zompzegge en moerashertshooi. De stengel van moerasrolklaver is hol, verder wijst Jan ons op de blauwgroene kleur van getand vlotgras. We horen de koekoek en dan hebben we altijd te maken met het mannetje, het vrouwtje laat een snel trillend *puuhuuuuuuuuuuuuuuuu*-geluid horen. Bitterzoet en smeerwortel, beide soorten prefereren een vochtige standplaats. Een grote bonte specht wordt genoteerd, dit geluid hoor ik liever dan het storende geluid van overvliegende straaljagers die waarschijnlijk gestationeerd zijn in het Belgische Kleine Brogel of omgeving Eindhoven. Jan legt nog eens het verschil uit tussen biezenknop en pitrus. De biezenknop heeft sterk geribde stengels terwijl die van pitrus glad is. We bewonderen één van de bekendste gallen van de eik

namelijk de aardappelgal. Dan horen we het fraaie geluid van de goudmerel, ik bedoel hier de wiewelaal. Er wordt geprobeerd hem te lokken, hij reageert wel maar blijft ons ergens tussen de hoge populieren gadeslaan. Langs het pad groeit de speerdistel en het klein springzaad dat nog niet in bloei staat, zevenblad toont haar mooie bloemschermen. Een grote groep kieviten trekt over. Een roodborst zingt, bij Daatjes-hoeve kraait nog steeds de haan. Om 16.45 uur sluit Jan deze fraaie excursie af, ik ben blij dat ik deze excursie niet gemist heb. Ik kom hier beslist nog eens terug.

KEVERVARIA

deel 4 Klein vliegend hert

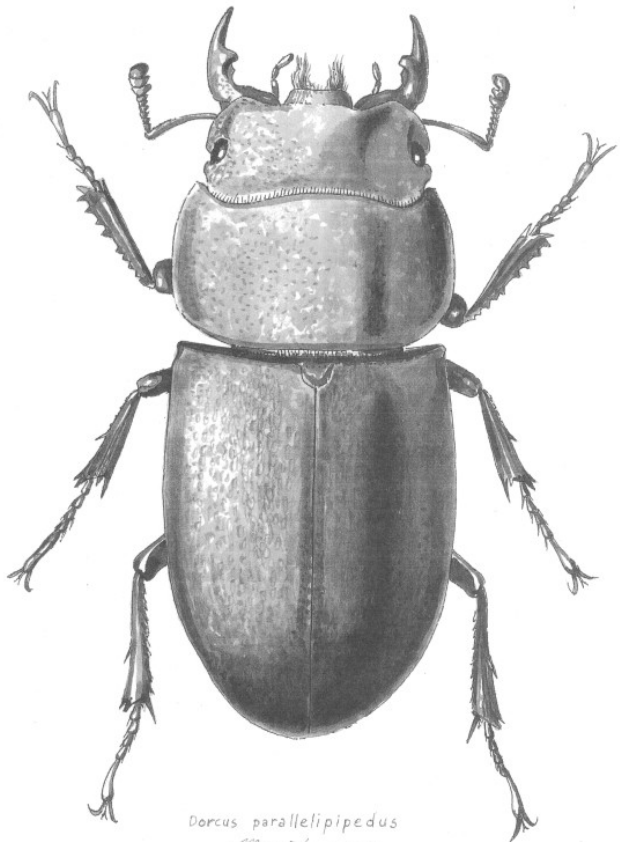
door J. Hermans & M. Verwijlen

Het Klein vliegend hert (*Dorcus parallelipedus*) is een langwerpig, haast overal even brede, vlak gewelfde kever. De kevers zijn zwart en dof, waarbij de wijfjes iets meer glanzen.

Bij het mannetje is de kop zo breed als het halsschild. De dekschilden zijn fijn en iets ver uiteen gestippeld. De schenen hebben aan de buitenzijde onder het midden een kleine doorn. Bij het wijfje is de kop smaller dan het halsschild de kaken zijn zwak.

De larven van het Klein vliegend hert ontwikkelen zich in rottend hout van verschillende loofbomen zoals beuk, eik, linde, wilg of wilde kastanje. In mei en juni vliegen de dieren in de schemering. In Limburg worden ze op verschillende plaatsen aangetroffen. Door het

typische uiterlijk is deze kever met geen andere soort te verwarren.

Dorcus parallelipedus

M. Verwijlen 11-10-07

TOUR EIFEL

door Harrie Hawinkels

Aan de start twee ploegen, de Johns en de Jans. Al vlug ontsnapten de Johns en doken het dal in van de Urft. Langs de oevers zoefden libellen, groeiden planten uit de kalkbodem en namen insecten een kijkje naar al die veelvormige schepsels uit die Nederlanden. Das daslook was stomverbaasd dat iemand uit de kopgroep even stopte en zijn ploeggenoten ervan wist te overtuigen dat das daslook ganz gesund is.

De ploeg reed verder langs wind en water. Er werd zowaar gedemarreerd langs de smalle paden waar de ruigen stonden te applaudisseren. Aanmoedigingen van het ruig klokje, de ruige weegbree, ruige scheefkelk en het ruige hertshooi waren een stimulans vooral voor sommige waterdragers die hoopten vandaag de waterspreeuw te kunnen bewonderen. Het zonnetje en een kleine waterpauze zorgde ervoor dat bosroos en de gele monnikskappen zich ook lieten zien. "Als je in het leven maar eens wat meer stil staat en

om je heen kijkt", zei een van de kappen tegen de mecaniciens. Dat was aan de Johns wel besteed. Per saldo lag het dagtempo vrij laag maar in het plantenploeg-klassement scoorden ze vrij goed. De Johns vervolgden hun etappe hoger langs de helling van de Urft. Sprinters en klimmers wisselden ervaringen uit, de een zag een spanner de ander een libellewiel.

Aan het slot van de etappe stonden de Johns bovenaan in het plantenploeg-klassement en werd Robert in de witte trui gehesen van het jongeren-klassement.

Lei kreeg de bolletjestrui omgehangen. Kopman John keek heel tevreden om zich heen, de coureurs hadden weer veel bijgeleerd.

Ondertussen bij de Jans:

Het werd geplukt tussen twee vingers en niet lang daarna keken de kroon- en kelkblaadjes ont-hutst naar de vele nieuwsgierige ogen. Enkele coureurs namen

hun notitieblokje en schreven
meteen een naam op.
Enige tijd later, weer neergedaald
in het gras, maakte het schep-
seltje zich bekend als grote
pimpernel. De meeste soort-
genoten konden zich wel vinden
in die naam en vanaf die tijd
vormden zij een familie.
Een coureuse kreeg een leuke
band, dat was haar geluk want nu
zag ze zowaar het pluimstaart-
mos. De bel werd gerinkeld en de
overige Jans reden terug om van
deze waarneming te kunnen
genieten.
De kalkkasseien waarover de
coureurs fietsten lagen er al
miljoenen jaren en de wielrenners

en wielrensters verwonderden
zich over zoveel krijt. Niemand
raakte daardoor de weg kwijt. Een
waterdrager kreeg dorst. Gelukkig
hadden de Romeinen dat vroeger
ook. Toen zij hier fietsten hadden
ze een water-leiding aangelegd en
nu laafde iedereen zijn of haar
dorst aan dit water uit de
Oudheid.
De afdaling verliep vlot en de
paraplu's bleven in de fietstassen.
Vloog daar niet een rode wouw?
In de verte stonden de Johns hun
al op te wachten.

Het werd nog een heel mooie
dag.

ZEG HET MET BLOEMEN

door Ans Homburg

Hij heette Bertram, Wilde Bertram
En haar naam was Madelief
En de bloemen die zij aan elkander stuurden
Spraken luider dan de mooiste liefdesbrief

Hij Zie je dit boeket mijn liefste
 't Is een kleurig eerbetoon
 Aan de mooiste vrouw op aarde
 Duizendschoon

Zij Zie je dit boeket, mijn liefste
Het vertelt je impliciet
Wat ik denk en wat ik voel
Vergeet-mij-niet

Hij En dan dit boeket, beminde
Vrouw, die ik mijn liefste noem
Het verraad je mijn gedachten
Passiebloem

Helaas, de liefde bleef niet duren
Het werd heibel, voor en na
Toen zij ingetogen Maagdenpalm liet sturen
Was zijn antwoord te vrijpostig: Fuksia

Zij Zie je deze bloemen, jongen
Het is uit, ik ben het zat
Hier is Kwets en Judaspenning
Adderblad

Ik wil niets meer van je weten
't Is voorbij, het heeft geen nut
Hier is Mispel Kale Jonker
Huttentut

Nooit kreeg Madelief van Bertram
Een bevlogen bruidsboeket
En als afscheid heeft een sombere Fleurop-man
Een verdrietig tuiltje voor haar deur gezet

Hij Ja, het is voorbij, m'n liefste
Dus ik neem de grote stap
Hier heb je mijn laatste bloemen
Monnikskap

Uit: 'nieuwe verzen'

HERFSTEXCURSIE NAAR LANDGOED EXATEN IN DE NIEUWE GEMEENTE LEUDAL

door John Hannen

Zondag 19 oktober om 14.00 uur verzamelen we ons **op de parkeerplaats bij het voormalige klooster Exaten**, zie tekening. Dit gebouw heeft dienst gedaan als klooster, opleidingscentrum voor de politie en opvangcentrum voor asielzoekers. Dit klooster lag voorheen verdeeld over de gemeentes Beegden, Horn, Haelen en Baexem. Ten zuidoosten van Baexem ligt het Landgoed Exaten waarvan een groot deel van het Limburgs Landschap. In 1973 kocht het Limburgs Landschap het landgoed Exaten met als doel een betere bescherming te creëren voor dit een fraaie natuurgebied. Het landgoed Exaten wordt doorsneden door de Haelense beek.

Zodoende wordt het landgoed Exaten in twee delen opgesplitst; het beekdal van de Haelense beek en de hoge zandgronden ten zuiden daarvan. Het landschap rond Exaten is kenmerkend voor het beekdallandschap, zoals dat door de mens de laatste eeuwen is benut. In de lage delen langs de beek ligt gras- en hooiland, terwijl op de hoge delen bossen en akkers voorkomen. Op het landgoed bevinden zich

meanderen. Dat geeft het beekdal weer een natuurlijker karakter. Oude meanderbochten zijn hersteld, inclusief vlakke en steile oevers. In het beekdal staan ook enkele populierenbosjes. Het Limburgs Landschap vormt deze om naar dichte en gesloten broekbossen. Er vindt ook begrazing in het landgoed plaats dit gebeurt met Fell pony's, deze koudbloed is een gehard Brits paardenras, zie foto.

Via onderstaande beschrijving moet duidelijk worden wat we gaan zoeken hier:

enkele opvallende boerderijen: De Exatenhof en Stockxhof. Stockxhof is al gebouwd in de 17e eeuw. De in 1950 rechtgetrokken Haelense beek kreeg in 2002 haar natuurlijke loop terug. De beek mag nu weer vrij

Het grootste deel van hun leven zitten ze in hun voedsel verborgen. De voorplanting geschiedt door minuscule deeltjes die ze in de lucht brengen. Er zijn soorten die de vorm van een paraplu hebben;

deze ontkiemen vormt zich een nieuw netwerk van voedingsdraden. Ze zijn en blijven omgeven door mysterieuze waas.

Hebben jullie het al geraden?

Juist ja de paddestoelen. Deze groep loopt als een rode draad door deze excursie, die geleid wordt door Jan Hermans en

open, dicht en hier ergens tussen. Ze kunnen kilometers groot zijn tot kleiner dan een speldenknopje. Hun kleur varieert van wit, zwart, groen tot geel en van oranje naar rood tot pimpelpears. Ze zijn het hele jaar aanwezig maar beleven in de herfst hun hoogtepunt. Waar

ondergetekende. Als de weersomstandigheden geschikt zijn zullen we hier vele soorten paddestoelen tegenkomen. Dus zorg dat jullie een goede paddestoelengids en spiegelgids bij jullie hebben. Zorg dat jullie deze excursie niet missen.

HET BOERENLEVEN BEGIN VORIGE EEUW

HOOFDSTUK 4: HET WERK IN EN OM DE BOERDERIJ PLUS HET VERWERKEN VAN GROENTE EN FRUIT

door Th. Abbenhuis, Haelen

De taken en werkgebieden op een boerderij waren verdeeld tussen boer en boerin, wel of niet ondersteund door knechten of meiden. Opa en oma en de kinderen, indien aanwezig, droegen ook hun steentje bij aan het werk, al waren het vaak maar lichte werkjes als aardappels schillen, boontjes en erwten doppen, valfruit rapen, mosterd maken of het fornuis poetsen. De boerin had het voor het zeggen in het woonhuis, de bijkeuken, melkkelder en de moestuin. De taken van de boer lagen meer in de stallen, schuren en de boomgaard. Men had natuurlijk ook gezamenlijke karweitjes bij melken, brood bakken in het bakkus, de verwerking van de slacht en het fruit.

HET WERK VAN DE BOERIN

Laat ik met haar werk beginnen. Het begon natuurlijk met de normale huishoudelijke dingen als het huis poetsen, de kinderen

verzorgen, eten koken, wassen, strijken, naaien, verstellen en allerlei soorten van handwerkjes. Over de melk- en vleesverwerking en het bakken sprak ik al in een vorig hoofdstuk. De Maandag, de vaste wasdag, was een van de zwaarste dagen van de week voor de boerin. Hij begon eigenlijk al op de Zondagavond met het koken van de was op de machine of op het fornuis. Dan volgde op Maandag het wassen zelf, vaak nog met de borstel op het geribde wasbord, toen er nog geen wasmachines waren. Als zeep gebruikte ze sunlight- en groene zeep. Na het wassen kwam het bleken op het gras en drogen aan de waslijn. Ze was dan nog niet klaar want dan moest nog gestreken worden. Er waren nog geen elektrische strijkijzers, dus moest ze het doen met het zogenaamde "aomere-ieezer" gevuld met: gloeiende houtskoolbrokjes uit het bakkus of kooltjes uit de kachel. Ze

moest er geregeld mee zwaaien om de gloed erin te houden, maar ook weer niet te hard anders kwamen de roetdeeltjes naar buiten op haar strijk™ goed en kon ze opnieuw met de was beginnen. Later kwamen er ook massieve bouten die op kachel of fornuis werden warm gemaakt. Was de was in de kast dan viel de boerin van vermoeidheid in slaap naast de kachel. Wat ook tot het pakkie-an van de boerin behoorde was de moestuin. De boer spitte hem om, maar zaaien, wieden en oogsten deed zij zelf. Zij zorgde ook voor het conserveren van groente en fruit. Hierbij denk ik aan het inwecken van appels (appelmoes) peertjes, kersen, pruimen en kruisbessen. Deze week was voor een groot deel bestemd als "spies" (vulling) voor de vlaai. Groente als doperwtten, worteltjes en breekbonen weckte men ook in. Deze laatste gingen ook wel in het zout in de grote bruine inmaakspot, net als andijvie, snijbonen en zuurkool. Op de met zout in de pot gestampde groente kwam dan een linnen doekje, twee halfronde plankjes en een zware steen. Na verloop van tijd kwam op het water, dat eruit, geperst, werd, een laagje schimmel

drijven dat er geregeld afgeschept moest worden. Al dit spul in de potten rook niet bepaald fris. Van het fruit maakte de boerin jam. Appelschijfjes droogde ze aangeregen in de zon of het bakkus. Hierin werden ook kleine peertjes de "bungelkes" gedroogd. Door het stof in de oven kwamen ze er grijs uit, dat ze de naam "grijze muizen" bezorgden. Tegen een warme muur op het zuiden groeide vaak de mooie gele kweeper. Hij was keihard en zó niet te eten. Wel kon men er gelei van maken maar nog bijzonderder was dat men de dikke bruine pitten oogstte en ze bewaarde in een stopfles. 's Winters kookte men hier een soort gelei uit (slijm + pectine) dat goed was voor winterhanden

(kenen) de rode biljetjes van de baby en zelfs voor oogontsteking. Kleinfruit stond er ook in de moestuin. Drie soorten aalbessen of "miemelen", in wit, rood en zwart en kruisbessen, door ons "kroezelen" genoemd.

Je moest deze laatsten niet rijp laten worden anders scheurden ze open bij de eerste de beste regenbui. Ze waren ook erg gevoelig voor meeldauw. Een paar stronken rabarber waren ook altijd aanwezig. Men groef er een sleuf omheen waarin geregeld het afvalwater van de was, als mest, werd gegoten. Een perzikboom en enkele zure kersen of morellenboompjes stonden niet in de boomgaard maar in de tuin. De groenten uit de tuin zal ik niet allemaal opsommen. Een enkele wil ik noemen namelijk de "splaetkool" of "ieewig moos", een ouderwetse bladkool om stampot van te maken. De naam "splaetkool" kreeg de plant omdat je hem makkelijk kon vermeerderen door van de moederplant hieltjes af te "splijten" en deze te planten. Eeuwig moos duidde erop dat de planten winterhard waren dus het hele jaar rond (eeuwig) in de tuin stonden. Het vermeerderen deed

men altijd rond 15 augustus, met Maria Hemelvaart. Men maakte er stampot van samen met brandnetel en bietenloof. Het gold als een armenluiskost. Op vakantie in Portugal zag ik eens exemplaren van drie meter hoog. Van de dikke stengels maakte men hier wandelstokken. Winterwortelen en aardappels werden onder een laag stro door de boer ingekuuld, nadat, hij ze gerooid had. Oude aardappelsrassen waren eersteling, rode ster, eigenheimer, het bintje en in Midden-Limburg het zogenaamde "Buggennummer muuske". Het bintje werd in 1905 gekweekt, als hobby, door onderwijzer De Vries uit Friesland. Op zoek naar een naam gaf hij hem de naam van het mooiste meisje uit zijn klas "Bintje" geheten. Bruine bonen bond men in bossen en hing ze te drogen onder het "sjop". Voor gebruik gingen ze in een juten zak en door er met een stok op te slaan gedorst. Uien en sjalotten bond men ook tot trossen om ze te drogen te hangen en te bewaren. Bij harde vorst verhuisden ze naar de zolder. Wat altijd in een hoekje van de tuin werd gezaaid was een stukje mosterd. Opa moest er meestal mosterd van maken. Het ging als

volgt: in een gietijzeren pan werd het zaad gedaan en geplet door er een zware kogel in te laten rondtollen. Er kwam azijn, tarwebloem en eventueel wat kruiden bij en na enkele dagen staan laten was de mosterd voor gebruik klaar. Door de scherpe geur hilde de maker, opa, tranen met tuiten bij het maken. De mosterd werd bewaard in een klein blauw Keuls potje dat afgesloten werd met een gedroogd vel van een varkensblaas. Voor ziekten en ongedierte in de tuin had men verschillende middeltjes zoals bijvoorbeeld brandnetelgier tegen luizen. Waar ze in eerste instantie niets tegen hadden was de coloradokever. Hij was met de Amerikanen meegekomen na W.O.II. Ze vermeerderden zich hier massaal. Kinderen in het westen kregen vrij van school om ze bij duizenden te rapen op onze stranden. Hoe kwamen ze op het strand zo overvloedig terecht? Heel eenvoudig!! De kevers kregen heimwee naar hun warme Colorado, vlogen terug, vielen in zee en spoelden weer op het strand aan. Mijn verhaal over de moestuin wil ik besluiten door het noemen van wat ouderwetse bloemen die er altijd in aanwezig

waren. Denk hierbij aan dahlia's, asters, zonnebloemen, goudsbloemen, Chrysanten en afrikanen. Aardperen, waarvan de bloemen en ruwe bladeren veel leken op zonnebloemen, hielden in elke tuin nog lang stand. De knollen in de grond waren de voorlopers van onze aardappel. Varkens waren er gek op.

HET WERK VAN DE BOER

Naast het werk op het land had de boer nog heel wat karweitjes te doen rond de boerderij en in schuren en stallen. Een van de zwaardere dingen was het winterse dorsen. Hij moest er wel hulp bij hebben van knechten of "noabers". Het geluid van de dorsvlegels op de lemen vloer van de deel, reikte heel ver. Op andere boerderijen kon men dan goed horen waar er gedorst werd en aan het ritme van de slagen of het vakkundig gebeurde. Het vee in de stallen moest hij voeren, melken en wel eens helpen bij de bevalling. Met de paarden moest hij naar de smid voor nieuw beslag.

De stallen moest hij ook uitmesten, de mest naar het land rijden en de gier over de huiswei of boomgaard verspreiden. Had

de familie een bakkus dan moest hij zorgen voor takkenbossen en dit om de 2-3 weken opstoken. Kachelhout hakken hoorde ook tot zijn discipline. Toen er nog geen suiker was, werd honing als zoetstof gebruikt. Menige boer had hiervoor een eigen bijenstal in tuin of boomgaard staan. En dan komen we op de boomgaard. Snoeien in de winter en de stammen kalken in het voorjaar moesten elk jaar gebeuren. Over dit kalken leeft nog altijd een groot misverstand. Het gebeurde namelijk niet om kruipend ongedierte uit de boomkruin te houden. De reden was heel anders. Als de boer vroeg in het voorjaar de fruitwei gegierd had, kwam al snel de sapstroom onder de bast op gang. Kwamen er dan nog nachtvorsten dan bevroren deze sapkanaaltjes. De al warme middagzon dooiden ze weer, waarbij ze te snel uitzetten en de bast van de boom deden scheuren. Niet goed dus voor de boom» Door de stam te kalken reflecteerde de stralen en werd de bast minder warm. De bomen waren in die tijd allemaal hoogstam. Om ze te snoeien en het fruit, te plukken was een lange ladder noodzakelijk. Hij was van hout, heette "sjpoote", en

was 10-12 meter lang. Hij moest op een speciale manier worden omgedragen en in de boom gezet. Om hem niet te laten uitdrogen werd hij onder het "sjhop" bewaard. Ik had veel bewondering voor diegene die goed met hem kon omgaan. Achtereenvolgens werden kersen, pruimen, appels en peren geplukt. Laat ik eens wat rassen van toen opnoemen. Bij de kersen had je de dikke zwarte meikersen, hedelfinger en de vlezige geelrode spekkersen. Als ik aan de laatste denk loopt me het water weer in de mond. De pruimen hadden de groene Reine Claude en de bak- of eierpruim. Speciaal lekker voor op de vlaai. Deze laatste kon je stekken door er een opkomende scheut van af te steken. Ik heb hem nog op mijn volkstuin staan. Het is een betrekkelijk kleine ovale pruim, en

echt niet. zo groot als eieren, zoals Jantje in zijn liedje bezong. Of hij moet krieleitjes bedoeld hebben. Appellrassen waren: de vroege oogstappel, liefleur, rode ster en goudrenette of belle de boskoop. Wie kent nog de peren legipont, conference, juttepeer en "bungelkes"? De laatste twee bomen konden behoorlijk hoog en oud worden. Om de moestuin en boomgaard heen stond een liguster- of meidoornheg. Vooral het knippen van de doornige meidoorn bezorgde de boer heel wat kopzorgen. Het moest, nog met de handheggeschaar gebeuren. Als het snoeisels verbrand werd rook of liever stonk de hele omgeving ernaar. Soms moest de boer gaten in de heg dichtvlechten. Het werd "tunen" genoemd en geschiedde met tenen van wilg of hazelaar rond paaltjes. Ze waren na drie jaar verrot, en moesten dan vervangen worden. Een leuk versje hierover wil ik U niet onthouden. Het luidt: Eine hung (hond) van drie tung (heg) = 9 jaar, ei paerd van drie hung = 27 jaar, en eine minsj van drie paerd = 81 jaar, zeen niks mie waard. Op enkele boerderijen werd zelf stroop gestookt van appels en peren,

meest valfruit. Later werd het in groter verband gedaan door een speciale stroopstoker, Ik wil hem bij het hoofdstuk ambachtslieden nader onder de loep nemen. De boerderij had ook geregeld onderhoud nodig zoals verven en witten. De boer deed het meestal zelf in de minder drukke tijd. Bij bijna iedere boerderij stonden linde- en notenbomen. De linden vaak gesnoeid in leivorra. Van de noot werd gezegd dat hij muggen en dergelijke weg hield. De noten moesten van de boom geslagen worden om het: volgend jaar weer een goede oogst te hebben. De noten werden bewaard in een ovale noten-of swingmand. Hij hing aan een balk in de kamer of de keuken en had een gat waar je net je hand door kon steken. Als bezoek kwam vroeg men of ze "noten" wilde proeven. Oké, maar door het kleine gat kreeg je er maar ééntje uit. De mand ging meteen naar de volgende persoon. Het was boerenzuinigheid. Niet teveel weggeven. Dit hoofdstuk wil ik afsluiten met een spreekwoord over het dagelijkse melken. "Ut aes tiedd um gaon te louwe, zag de boer en hae ging melke".

DE OMGEVING VAN URFT EN GILLESBACH ...

door Leo Koster

Op zaterdag 28 juni 2008 om 06.45 uur staat op de Nieuwe Markt te Linne al een bus van Vaassen Tours te Echt. Van alle kanten komen "kringlopers", zij nemen deel aan de busexcursie naar de Eifel. Via de grensovergang Maalbroek rijden we naar Urft. Tijdens de rit wordt een blauwkleurig, informatief boekje uitgereikt van de te bezoeken gebieden. In de bus vindt ook al een splitsing plaats, onze voorzitter de heer Jan Hermans heeft hier, zoals u van hem gewend bent, totaal geen moeite mee. Voor vandaag zijn John Hannen en Jan Hermans onze gidsen. Soms ziet de lucht er wat angst-aanjagend uit, maar volgens Jan krijgen we vandaag gewoon een fantastische dag. Op sommige plaatsen genieten we van het schitterende uitzicht. Rond 08.45 uur staat in hotel-restaurant Urfter Hof te Urft de koffie met gebak al op ons te wachten. Verder wordt iedereen in de gelegenheid gesteld zijn of haar keuze kenbaar te maken voor het diner. Na het bakkie leut gaan we wandelend

naar de Achenlochhöhle. Als ik het hotel verlaat hoor ik het "tsjak-tsjak-tsjak" van de kramsvogel, het geluid van de grote gele kwikstaart en huiszwaluwen. In de pas gemaaide berm kruipen wijngaardslakken. We steken een spoorlijn over en iets verder wordt de groep gesplitst. Ik wandel met John mee. Schuin boven ons zeilt een buizerd, opvallend aan deze vogel is zijn afhanginge poot, of zit er prooi in? Een bijna boomvormige struik blijkt de wollige sneeuwbal te zijn. We worden gewezen op de bloeiende bermooievaarsbek met zijn lange, zachte haren en daartussen korte klierharen, op dolle kervel, bosroos, Spaanse aak, ijle dravik en zijn familielid de erg behaarde bosdravik met zijn gedraaide bladeren. Niet onvermeld mag blijven het in pollen groeiend hondstarwegras, gevinde kortsteel en overblijvend bingelkruid. Als we op de brug over de Urft staan zien enkelen jonge waterspreeuwen. Net over de brug de moesdistel en tegen het talud van de spoordijk

beemdkroon, beemdooievaars-
bek en het ruig klokje met zijn
brandnetelblad. Een onrustig
bruin zandoogje dwarrelt wat
door de ruige vegetatie. De
bestuurder van een oude tractor
groet ons lachend met het geluid
van een koe. Voor de bloei van
het schaduwkruiskruid zijn we net
nog te vroeg. We worden
gewezen op zowel de gele- als
blauwe monnikskap, ze staan
bekend als zeer giftige planten,
verder adderwortel, zwartblauwe
rapunzel, veldlathyrus en het
kruisbladwalstro. Laag boven het
riviertje de Urft vliegt een vogel
stroomopwaarts, iemand herkent
hierin onmiddellijk de water-
spreeuw. Op een stukje droge
aarde wijst John ons op de ruige
scheefkelk, zijn zeldzame familie-
lid de pijlscheefkelk staat onder
meer op oude muren in Roer-
mond. We wandelen rond een
ommuurde oude- en voorname
boerenhoeve. Zowel grote- als
kleine pimperl groeit hier in de
berm net als het perzikbladig
klokje, heet ook wel prachtklokje,
verder heb ik de blaassilene,
ruige weegbree, morgenster,
bochtige klaver en ruig hertshooi
in mijn aantekeningenboekje
genoteerd. De bloeiwijze van
boswalstro is wijd en opvallend ijl

van bouw. Dan vindt John
breedbladig laserkruid, behorend
tot de schermbloemenfamilie.
Het navolgende las ik over deze
bijzondere plant. "Deze plant met
hartvormige, zaagtandige
ingesneden blaadjes groeit op de
geberg tens en drooge bosschen
van Europa, word drie voeten
hoog en bloeit in Augustus".
John wijst ons tegen de hellingen
op hele velden uitgebloeid blauw
parelzaad, die tot de ruwbladigen-
familie behoort. Een dode mol
met zijn typische graafpoten
wordt nader bekeken. Enigszins
aan het oog onttrokken zien we

nog restanten van het Römerkanal, een Romeinse waterleiding die de bewoners van drinkwater moest voorzien. Hokjespeul, grote centaurie, wilde akelei en we ruiken daslook. Vlak voordat we op het startpunt komen noteer ik nog de fluitier (vogel), de schitterende veldsalie en het boterbloempje (vlinder).

Rond 12.30 uur zoekt iedereen in het hotel zijn eigen plekje op, aan de salade-bar is volop keuze. Op een prettige manier worden we bediend van soep, schnitzel, kippenborst of visfilet. Het ziet er niet alleen voortreffelijk uit het

smaakt ook uitstekend. Sommigen drinken hierbij een biertje of een heerlijk glaasje wijn. Op een menukaart lees ik het volgende.

“Gute Milch ist für die Kinder, saure Milch is für die Schwein, Wasser saufen Pferd und Rinder, doch für uns schuf Gott den Wein”. Rond 14.00 uur verlaten we de Urfterhof en via een slingerweg met haarspeldbochten en prachtige vergezichten komen we bij de Gillesbach. Nu is Jan mijn gids. Als we uitstappen moeten we even gebruik maken van regenkleding c.q. een paraplu. Boven

ons vliegen rode wouwen. We wandelen langs een bloemrijk grasland met o.a. grote pimperl, bevertjes, grote keverorchis, uitgebloeide herfsttijlozen, kleine ratelaar, grote muggenorchi, bergdravik en echte karwei. Boven ons een roofvogel met een donker verenkleed en een duidelijk minder gevorkte staart, het is de zwarte wouw. We zien het kluwenklokje, grootbloemig knoopkruid en een klein zwart vlindertje met de Nederlandse naam rouwspanner (*Odezia atrata*). Jan komt in het bezit van de bloedspuwer, de dofzwarte reuzengoudhaan, bij verstoring perst dit nachtdier, dat niet kan vliegen, niet alleen een bloedachtig vocht uit zijn kniegewrichten, maar "spuwt hij ook bloed". De kever laat dat duidelijk op de hand van Jan zien, leeft voornamelijk op walstro. In dit schitterende paradijs worden uiteraard geen kilometers gemaakt, maar stapvoets genieten we met volle teugen. Dan krijgen we op een afrasteringsdraad het volwassen vrouwtje te zien van de grauwe klauwier. Duidelijk zien we een bruine oogstreep, lichtkleurige borst met geschubde flanken en vaal bruinkleurige vleugels. Deze

vogel legt voorraden aan door insecten op doorns te spietsen, helaas niet waargenomen. We bewonderen de bolrapunzel, bergklaver, gele morgenster en de schitterende, forse walstro-bremraap. De laatst genoemde bezit geen bladgroen en is een 100% parasitaire vaatplant, ze woekert hoofdzakelijk op geel en glad walstro. De zon is ook weer tevoorschijn gekomen en dat merk je direct aan de aanwezigheid van vlinders zoals het dambordje, klaverblauwtje, icarusblauwtje en de purperstreepparelmoervlinder waarvoor de waardplant moerasspirea onontbeerlijk is. Wat een geweldig gebied. Eén van de vele bloeddrupjes verdwijnt in het netje van Jan, het is een dagactieve nachtvlinder, de vijfleksint-jansvlinder, wetenschappelijke naam *Zygaena trifolii*. We worden gewezen op de alpenbes met zijn groene bessen en zijn kleine, regelmatig en gelijkvormige blaadjes. Iets verder groeit de éénbes en tegen de hellingen is het geel van het zonneroosje. Jan wijst ons op mierenheuveltjes waarin de gele weidemier leeft, bovenop deze heuveltjes groeit tijm. In een plat plastic doosje verdwijnt nu voor

eventjes een kleine vlinder, het is het dwergblauwtje die gebonden is aan de waardplant wondklaver. Het gewoon kogelbloempje met zijn blauwe bloempjes en spatelvormig blad krijgt de aandacht. We genieten van de Duitse gentiaan ook wel krijtgentiaan genoemd, in de buurt ervan plukt Jan een blaadje van een vleugeltjesbloem. De testpersoon typeert de smaak als bitter, het is namelijk de bittere vleugeltjesbloem. Jan legt nog eens de benaming "mierenbroodje" uit. De doosvrucht van een viooltje wordt hiervoor opengebroken, aan de voet van het zaadje zit een vettig, witkleurig en zoetig aanhangseltje waarop vaak mieren afkomen. Een schitterende bergnachtorchis staat te pronken met zijn wat geelgroenig-witte bloemen, Jan plukt van de aar een bloempje en toont ons de wijd uiteen staande helmhokjes die aan de voet nog verder uiteen staan. De helmhokjes bij de welriekende nachtorchis staan evenwijdig en dicht bijeen. Het is onmogelijk om in dit verslag alles te benoemen wat wij gezien dan wel gehoord hebben. Ik moet me helaas beperken en er is veel genoteerd en niet alleen door mij.

Blaassilene, geelhartje, aardkastanje (waardplant voor de reeds genoemde rouwspanner), bonte luzerne, zwarte toorts, muskuskaasjeskruid met zijn sterk ingesneden blad en de esparcette. Boven ons vliegen boerenzwaluwen, maar boven de vegetatie ook vlinders zoals het tweekleurig hooibeestje en de schitterende en snelvliegende grote parelmoervlinder. In het platte plastic doosje kan men de typische kenmerken van beide vlinders goed waarnemen. In de buurt van mooie lindebomen staat de bus op ons te wachten. Op een pas gehoid weiland struint een speurende vos. In hotel Urfter Hof staat de koffie en gebak al klaar, om 18.10 uur vertrekken we weer en rond 20.00 uur draait de chauffeur de Nieuwe Markt van Linne op. Aan een schitterende busexcursie is een einde gekomen. Bestuur, u wordt bedankt.

